

Газетий—издательствон треста кертте латтача В. Р. Херстаца

Н. С. Хрущев даь кьамаьл

(Діахолодар)

ма а дац. Къыча тайпара да, цу тла йоах, коммунистический болхлойн партеша машара тле-хьа лоттабу кьовсам—шоай хьалхара декхар лархл. Цу партеша пачахьалхкен а, политический а, социальный а, гьукхаш тайп-тайпара долча мекхаша кьоме машаре цхьана дахила Іалашдарна цу партеша кьовсам лоттабергболга. Коммунистический партешта хьалхаша дерригача дунен тла машар Іалашбара декхар увтудла. Со кхетац, фуд цига гьолга.

Ф. Конниф. Масала, сонз хийтар, цу Декларацие тла цхьа-долча даькъе Американ Влашагкхийтатча Штатах дувар, доттагал доацча меттаца аьлча санна США тлазаргьа аьнна. Ма-ярра коммунистический партей уйлаш хьагойташ болча Декларацие керттерча лотта-мах дувар аз. Аз дувц из тха мекхо шийца сел доттагал до-лаш баькхьа тла лархларг цу хилар.

Н. С. Хрущев. Со кхетац, из доттагал доац тла аьнна хлана кхетабе беза Американ Влашагкхийтатча штаташа. Декларацие тла я социалистический общество хьалхара кьовсам лелабача партей позици. Хьаьта, ма-дара аьлча, вьаши дувале лелача, капиталистический позици тла латтача парте-шта хьалхале лелача гуча-даьнна довзача США-н гьозар-шаста, тха социалистический позици езац. Цар из Декларацие хоастергь аьнна дог доахаш а дац тхо-м, хлана аьлча, Декларацие тла ювца коммунистический болхлойн партей позици буржуазин партей позици — уь вьаши дувал латта идеини позичиш я.

Изам-м идеологический кьовса-ма хьакьхьа доагаш да. Нагахьа санна США доаьла латтача гьозараша, ший идеини долаш а дегьадоагаш а социализм дуне а кьаньаре по-рядкаш оьал деш йолаш ка-питализм дуне а хлан долаш долча хариде йиш йоаца бак-дар, бакьдоре хланзарча обще-ство дегьадоагаш йола соци-альный ши система вьаши цхьа-на яха йиш йолаш хилар а бак-деригдар цар. Хьаьта из бак-деригдар цар бакьдеригдар идеоло-гический кьовсама доаьнакча ви-га йиш йоаьлгаш, тайп-тайпара социальный а политический а си-стемаш йолаш долча мекхаша кьоме тлемца влашагьа латарга хьета-вета вига йиш йоаьлгаш. Уь мекхаш машара вьаши да-ха йиш йолаш а дах дещаш а да, хьаьта машаре аьх лелаше малагьа система обществона дукхьагьа толаш я бакьдаь дла-хьаьта йиш а я.

Декларацие аьлча, из машар-цара безам биза шийца болаш я, цо йоах пачахьалхкенаш машаре яха езалга, дерригаш машар беза низаш тлаьхь кьер-да тлом хьара болча кхерама дувьала кьовсам лоттабарна. Цу тла йоах хланзарча хана дерригача дунен тла лархларме-гьа долча декхар машар лоба-рарна кьовсам лоттабелга да, коммунистический болхлойн пар-теши гьерт машар безача дерри-гача низашца цхьана, тлом ца безаш мел долча низашца шер-ра гьулакхаш лелаче. Совеще-ние даьла лотташ хиннараша длаьхайкидар машар баьхан тлема дувьала, машаре цхьана даьра дувьала, гьезашца кийч-валар кьезгьа дувьала, ядериш герз лелаче а цуна токмак бе а бокко ца ялара тлеьхьа шоай низаш тлауьлгаш йола еррига пачахьалхкенаш, партеши, ор-ганизацие, боламаш, кьаст-кьастца нах шоаш хьаллоа-царг хилар. Американ Влашагк-хийтатча Штатах гьолжа аьн-на а доттагал доаьш а хьама дий цунаш а.

Р. Консидайн. Сога а даьта Хьаьта хаттар: из керда Дек-ларацие наьха хьакьхьа кьоме керттерча моттиг длаьаьца я хлана. Кхета дещ да, социалистический коммунистический уйлаш ца-лаш хилар хьакьхьа из Дек-ларацие хилар. Шекь йолаш дац тайп-тайпарча мекхаша тайп-тайпара из юьарг хилар а. Хьона хетачох цу Декларацие тла керттерча кьоме пункт мала-гьа я.

Н. С. Хрущев. Декларацие — дукхьа а дещаш хьадуваша до-ла докхьа документ да. Хетар-гахь уь йишай Іа из уйла тла а йоьайташ Іа из йишша яларе тлаькхьа атта белгалдо-халурдгар цу тлара лархлар-мера а керттерча а гьулакхаш. Бакьда, наьха цхьан даькъа ца-лаш хьакьхьа вожаш хургда уь гьулакхаш. Нагахьа санна Декларацие тла керттерча кьоме

пункт малагьа я аз Хьона оале-вайна хетар вьаши нийса ца да-ла мет.

Р. Консидайн. Аз уйла тла а аьхита ешаргьа Декларацие, хьаьта даькъа из йомаянза а йергьац.

Н. С. Хрущев. Дагахьа йома-де стихаш а яц уь, хьаьта цу документо яхар кьоастаде-м дещ.

Ф. Конниф. Сога хетачох, Ленина а яьхад, чолхане доа-цар дикагьа кхетадеш хул. Цу-дучьа, аьса из документ дещаш, оо гьийртгар из чолхане хуларгдоац хьама де а, цу тайпара, тха читатело дикагьа из кхетадеригдар де а, ховш ма дий, из докхьа документ тха читателаша шоаш кхета-деригдар хилар.

Н. С. Хрущев. Пайдане гьу-лакх деригдар Іа, нагахьа санна Хьона из Декларацие йовза а йовзе, цун керттерча дариш ний-са Іа кхета а дой. Цхьабакьда, оо кьезгьа мещ, шоай читате-лаш Іа Декларацие керттерча дариш, цу тла яьдъа тайпара длаькоаьчирг хилар. Кьыча идеини позичиш тла ма-латти хьо. Цудучьа из Іа а нийса длаьдургар хилар хьакьхьа тещ оо.

Іа, доттагал дола нийсар-деригдар, г-н Херст, нагахь са-на Іа еррига Декларацие шоай печата тла ара а йоакхаре, цу тайпара, шоай читателаша, американыш ерригача обще-ственно шоаш, дещ а цу до-кумента чулоацм бовза а то-ро хуьлгьар. Тлаькхьа цар шо-аш кьоастадеригдар американыш читателаша метардар а мекхаш доац, Іаькхьа цар то-ро хургдаш цхьан оаьлорхьарча ларде, дукхьагьа долча даькъе текенциеини яьдъа долча, аькоаьлгаша кулгаша гьолжа хьакьхьа тлаькхьа из доку-мент а ца кхетадеш, ше маяр-ра Декларацие аьш. Аз тещаву хьох, етгара дикагьа долча гьу-лакх деригдар ма дар Іа тлаькхьа шоай читателаша. Тещ метар-гьий Іа Декларацие аьйоак-хьарг хилар.

В. Р. Херст. Са бакьдар ала безам бар, тха газетини обьединен изданеш уь тайпа док-хьа документаш бларча ара-хешаш я. Из санна дар дутха газетел доакхьагьа долча, «Нью-Йорк Таймс», «Нью-Йорк геральд трибюн» санна долча а иштта кьыьолча а га-зеташа. Оаха цьаьза 30 мину-та е сахьта яьлхьаш йола, тхоай президент Іоькхьа аь-ступленеш а араьхаш. Цу тай-пара, тхоа дош доалурдгаш, тха газеташа ишттал докхьа документ бларча араьд-аькьарг аьнна. Цхьабакьда, аз тещам лу Хьона, етгара ди-кагьа долча тайпара оаьхошо массаз дещ бовза цу Декларацие етгара лархлармех йола моттигаш оаьша влашагьа-хьарг хилар, хьаьта цу тлеьхьа-гьа, оаьхош амассаз а луча тай-пара, редакцера тхоай коммен-тареш а лурьга.

Р. Консидайн. Аьса хаттар дещ хана со гьийртгар Декла-рацие етгара лархлармех йола пунктх Хьона хетар доьза.

В. Р. Херст. Цо тхона нов-кьостал деригдар Декларацие дикагьа кхетае, цо иштта нов-кьостал деригдар из дикагьа йовза американыш халкьа а. Хьо бакь лув, тха тхоай а хланз а Декларацие еррига еша кхий-надац, Іуьриша 5 сахьат даьч-ла Влашагкхийтатча Штатах дахьити цунах долча мас-сехж оаьшаш мара дийшадеш оаха, Цудучьа цу Декларацие оаха кхетадеш из йиьза йовза-ра лардаца оттадаьдац, оаха дукхьагьа теркам тлаьхайтаб цу тла Влашагкхийтатча Шта-тех дувьачоа, Декларацие тла хьадьолча даькъе гьолжаца фо-рме тхоай мекхаш дуваш хилар кхета а ду оаха цунах. Хьла тарлурд да, деррига документ дайзачул тлеьхьагьа, кьыча тай-пара кхетаде а. Аз тещаву хьо, наьхаш санна тхо гьалат даьна даьла, оаха тхоай гьалат тоа-дериг хилар а документ чулоацм маьарра дика тхо из-бе гьортарг хилар а.

Н. С. Хрущев. Из дика хур-дар, хлана аьлча вьаши вьаши хетар дукхьагьа доьварна нов-кьостал деригдар цо.

Американ Влашагкхийтатча Штаташа доал дещ гьозарий политикан хьакьхьа. Бакьда, тхо разьа дац США де гьерт-чоа — дуненна доал де из гьерт-чара. Декларацие цух керттерча дар — из да социалистический мекхаш дегьадаьра йола соци-алистический мекхаш ершаш лач-хьалхьа а социальный а лотта-там болча массадолча мекхаш-ца машар болаш дола вахар Іалашдара йола йоакхо яр.

Юха а ях аз, Декларацие цух керттерча дар — из да дерригача дунен тла чолгьа а бляьхьаца хана а бола машар Іалашбе цух партей етгара тлеьхьа дог цена безам хилар.

Р. Консидайн. Мукьа бал-сона цхьаькхьа цхьа хаттар де. Оаха белгалдаькхьар, Югосла-вен викалаша Декларацие тла кулг ца яьдъа. Цу документа кулг яьдъа Югослави тещаш дещ цхьаькхьа хьама хиларий?

Н. С. Хрущев. Документа кьал кулг яьдъа е ца яьдъа — из кьаьстатча лотамех гьулакх да. Из даьла а вож даьла а до-кумент влаштлеьхьа доакхьаш тещ даьла лацара дош хьара мекхо ший лотамех ше кьоаста-деш да.

Декларацие влаштлеьхьа йоак-хаш Югославен коммунистий Союза викалаша даьла лацан-зар. Цар шоаш кьоастадеригдар цу документа шоай хургдаьла гьулакх а. Югославиш прави-тельство а Югославиш комму-нистий партен а политикан оале, из Іа Лакхьарча Совета юьлгьейни сесос новьк. Кардела яьча, йоваш йолча, выступле-ниш тла а «Правда» тла араьл-нача Югославиш президент-нов. Тито статия тла а. Оаха дерлх, Советски Союзарча доттагал гьулакхий дещ хьа-кьхьа йола Югославиш пози-ци цу выступленеш тла дика юьаьш хилар.

Ерригача Коммунистический болхлойн партеша тлаьйаьца, 23 ноябрь печата тла даргдолча вож документ тла — машарах йолча Манфест тла Югосла-виш коммунистий Союзо яьдъа кулг да.

Р. Консидайн. Декларацие тла дувц Варшавский пакта ор-ганизаци лоттае а чоагьае а еза яьхаш. Советски Союзо цу пакта юькь долча мекхаш ет-гара кердагьа долча гьезаца, иштта атомни а дукхьа хьаь-ца даьча кьыча гьезаца а, из организаци чоагьаьрша Іалаш-деригдар аьлгаш дий из?

Н. С. Хрущев. Иштта дош, хьла доагьаьла тайпара, кьоаста-де йиш яьцар цу совещене, хлана аьлча, из тлемца гьулакхаш доландаш, хьаьта ескара гьула-кхара нах совещене даьла лот-таш базар. Варшавский догво-р кулг яьдъаца мекхий армеш вай ханарча гьезаца, цунах цхьан атомни водородини за-щит йолча ракеташа Іалаштар из етгача хьаьла хьаьжа а Севераьтлантический блока юькь долчаца мекхаша хьало-лаш, М. Горькега гьолла тха партена материальный новько-стал даьд цо, иштта цхьа ан-глийски капиталист а хиннав, партияни съезд длаьхьа арен-длаьш помешени лаца, болше-вий партеши ше Іалаш хьа-даькхьаца юьаьлурдгаш аь-чара деннац цо. Из деклар дла а делар. Нагахь санна оаха дош-лой, тхой дещаш да тхо.

В. Р. Херст. Сога хала хет, вай системаш миштал лел, цар миштал болх бу, шинна а оаьл-орхь доьзаш ца хилар. Іа мел дувьачунга ладувгаш, цхьанна а дещаш тещ маьац сона. Ца-м дика кхеташу да, шаькка а мекхаш ши-ший системана разьа хилар. Цхьан кьаман мотт вьа-цаш дац вай кьамал, бакьда, дикача переводчикга гьолла а, цааш долча дещаш кхетада-ц вай. Тайп-тайпара кхеташу вай уь. Со тещ, тлеьхьа тлаьйаьла хана цхьан соама тла дугарг хилар. Цхьабакьда из хьла ха-м еза.

Н. С. Хрущев. Мадарра доа-гаш да, вай тайп-тайпара мет-тала кьамал дар. Из Іа селлар тамаш а езац хьама дац. Обществе хула гьулакхаш вай тайп-тайпара кхетадеш хил-пар бакьда. Тхо социалистический системана тлеьхьа латт, шо — капиталистический системана. Социалистический система шоашта ца тарлуш лерлх оьл, капиталистический система чоа-гьае гьулакхаш а лелачу оаьш. Тхоай социалистический система чоагьае гьулакхаш оаха лелачу: Из да из метташ тайп-тай-пара хилар. Гуш долчох, хьа-маш тайп-тайпара кхетадеш хилар, цхьана буьца юькьара мотт карабаьлац вайна. Молла-гьа юькьара цхьан метта тла-кхьа, е уьхь а вож оаьлорно ший идеолог ийта еза-е оаха тхоай, е оаш шийта. Хетачох оаха из деригдар аьнна шоан а хетач, оаш из деригдар аьнна тхона а хетач. Фу да длаьх? Уькьаьца беза-кхьа кхетам хьо, йиьза йо-ла реализм, дунен тла латташ ший система я-социалистический капиталистический, царех ма-лаьла дикагьа я кьоастае исто-рени торо дурьгьа вай аьнна ала а кхетам боллаш кьоастамаш да а декларийла да вай.

Этгара тлеьхьа дегьаьна а этга-ра низ болашагьа бола а капита-листический моьк-Американ Вла-шагкхийтатча Штаташ я. Этгара низ болашагьа бола социалистический моьк ба Советски союз. Кьоастаданза дола дещаш кьоастадарна вай низаш тла дахьитий вай, тлемца конфликт тла вага йиш йолча, герз хьа-дар сикхдериш тлемца матери-алаш йоьарен наькьаца доаьш, хьаьта вай низаш а экономика а дегьаьлоаьлгаш, халкьа ваха-ра хьал, цун куьлтура лархьарча длаьхитий вай, вешта аьлча, машаре дахаргда вай. Гьезаца а ца кьоастаьтеш, хьакьхьаца кьоастаьтеш нахага малаьла система я царна дикагьа ме-гаш. Тхо цу тайпарча позичеш-тла латт. Оаха ях: общество ший законех дегьаьлоаьлгаш я, капитализм тлеьхьа оьбье-ственни система хилар тарра, социализмна капитализмо моттиг длаьла еза зама хьа а эттай. Из са, коммунист, кара дац, из Хьа, капиталист, кара а дац. А, из объективни исто-рически процесс я. Из геттар дика длаьдониьтар Марксен Энгельсен, Ленина дегьа а доа-ладаьд, длаьх а дихьал.

Са безам бар Хьона ала, г-н Херст, Хьона гьолла Американ Влашагкхийтатча Штаташ хал-кьа ала а, Советски Союз ма-шара а машара даьра а тлеьхьа латт аьнна. Тха мекхо цлаькхьа тлом болаьбергьац, на-гахь санна цуна тла ца лате, е Американ Влашагкхийтатча Штаташ дукхьал а, е цхьабакь-кхьа мекхаш дукхьал а, Советски Союз из моьк юье уде а, е гана хуле а тлом бе уйлаш яьча, хлана аьлча, из гьу-лакх тха идеология дукхьал до-ландаш. Машарца хьама хьа-деш, кьаьхьаьш, аьх лоттае безам ба тха.

Са кьы а ала безам ба Хьона, г-н Херст, герза керда тайпаш хьадарна, тхо шун мекхаш хьалха даьнаьла. Хьанз тхота да масса оаьлор-гашьара тоаьра, лоттаьца хана хьаьдаь, ше мо кьы доац герз. Кхерам тлаьтаса яьца аз из, из аланза даргдоаьш да алхьа бакьдар да аз яьхар: тха Іаьла-тоаьш, инженераша, техникаша, болшоша хьаьдаьд вай ханара этгара дикагьа долча герз. Со-ветски Союзага я континен-таш юькьара баллистический ракеташ. Тайп-тайпара систе-маьх латта, тайп-тайпара гьу-лакхаша лархьа ракеташ я цун, еррига тха ракеташ атом-ни водородини зарьаьша кийчьертгьолаш хьаьл я. Цу тайпара, цу хьакьхьа тхоаш тлеьхьа хилар оаха длаьхьар. Нагахь санна, хьанз тлом бо-лаьла, — хьаьта из боламе тар-лургда дукхьал Американ Вла-шагкхийтатча Штаташ агрес-сий, хлана аьлча, кхьдолоа мек-каш из боламе лархьаьдери-гдар, — тлаькхьа из тлом, США-с Советски Союзан кьыча соци-алистический мекхашен хьама тоха безаш болаш еьха, амери-кански базаш тлауьлгаша мек-хий халкьаша докхьа хатар хургда. Бакьда, — шоай пача-хьаьлхьенни территория тла американыш тлемца базаш аьхьити кьаьлаьла мукьабенна правительствон йола халкьаш Іазале отта мет. Из а кхерам тлауьлгаша дац. Бакьда на-гахь санна, тлемца базаш а е-каш, цу базаш тлара Советски Союза США тоха гьерт, тхо лардала гьулакхаш лелаче дериьаргьа да. Американыш базаш нах ца баьхача мотти-гаша яьхьа яь, листта нах баьхача территория тла я уьх, тхо тещаш да, тлемца базаш тлауьлгаша мекхий халкьаша цу хьаьла кхетамаш маь берг хилар а, этгара хьалха НАТО, а йолаш, тлемца блокаша шоаш миьча дуг цу халкьаша кхета-дериг хилар а. Из цхьа гьу-лакх да.

Шолаьла дола гьулакх, ма-дарра аьлча, лархларм беза Американ Влашагкхийтатча Штаташа цлаькхьа а, шоай тер-риториен тла тлом баь ца хила-ра а, шун халкьана тлом яьхар фуд ца хара а. Нагахь санна хьанз США агресивни гьоза-рий оаьлоргашьара тлом бола-лой, тлаькхьа из дукхьал Евро-пе, Азе, Африке аьнна йергьац, цу сахьта Американ Вла-шагкхийтатча Штаташ терри-ториен тла а баргьа из тлом, хлана аьлча, хьанз континен-таш юькьара баллистический ракеташа дунен хьашьдотла-раьне хьожаньча кхетаргьо-лаш тоха йиш я. Цунах амери-кански халкьана, докхийш зе-наш а хургда. Еррига сред-ства — континенташа юькьара баллистический ракеташ, хьн Іалхьа лелача кьомай ракеташ, хьанз йолаш мел йола кьыьола

болхлой класс я-кх доал ду класс. Тханцига ба цхьабараш дукхьагьа аьча долаш, вожаш-кьезгьагьа долаш дезалаш, цхьа-бакьда, юьхьара а царех тийша хьама-м дац, деррига прави-тельство тийша да.

Н. С. Хрущев. Из да хьона из, дукхьа хьама а правитель-ство тийша хилар, г-н Херст. Цу дещ тлаьлгаша Хьо дискус-си е гьерт, цо дукхьа ха лот-царг хилар лерхьаш хилалаш. США болхлой класс дукхьагьа бола нах хилар бакьда, цхьа-бакьда Іалаш-м дац шун мекхьа болхлой классга, производ-ствон средствон а яц цун, радио-станцеш а яц цун. Хьан бе йоакх уьх? Уьх ерригаш а бля-хьитча наьха, монополистий бе йоакх, иштта цар бе йоалл е-ригга печат а. Общественни уйлаш радиоца, телевидене-ца, кинькашца, газеташца, киноца хьаьц цар. Политический, эконо-мический, моральный уйлаш са-га цохьаьш мел йола средстваш капиталистий, этгара Іаькхьагьа мел йолча монополией бе йоакх. Хьанз уьх сахьта цар пайда эц, американыш болхлой лар-хьа болла даьла классови кхетам лаьха боаьш хилар, прогрессивни идеини йолча наха Іодькам беш хилар, масса-йолча средствонца нах кийчю цар, монополий хьаштий поли-тика длаьхьаьча кандидаташ тха нахага низаьла кьаж дув-снийт. Ала дещаш да, США ка-питалистическа дага а лаьца дла-хьох шоашта пайдане, говза демократия аьнна, цо кьы а ту-лаьбу миллионаш бола нах. Цхьабакьда, болхлой классо кхетаьдеригдар, ший низ цуна-на бовзарьболлаш ха-м йоаьлгаш, тлаькхьа цо тосарьга биза кьаж, цхьабакьда цо тосарьга из ший классови хьашташ шийга яьхьаца бовза. Болхлой классо аьрга: со я да, этгара хьалха уьх руькьаш хьадечун — болхлой классан, кьаьхьаьча ахархой, кьаьхьаьча интелли-генцен хьашташ хьаьжа уьх дла-хьох хьождаьх хьла а дещ.

Хье капиталист хилар тар-ра Хьо ма кхералелаш цох. Нагахьа санна Іа бакьдар яь-дой, США болхлой классгаьра оаха дехаргда Хьа хьакьхьа, оаха аьрга, г-н Херст, капита-лист вале а, ший йиш йолчох цхьаьлгаша хана бакьдар дув-цаш вар, аьнна. (Белалу).

Цу хьакьхьа исторен тлара дувца йиш я са. Росссе хиннав Савва Морозов яьхаш капита-лист, М. Горькега гьолла тха партена материальный новько-стал даьд цо, иштта цхьа ан-глийски капиталист а хиннав, партияни съезд длаьхьа арен-длаьш помешени лаца, болше-вий партеши ше Іалаш хьа-даькхьаца юьаьлурдгаш аь-чара деннац цо. Из деклар дла а делар. Нагахь санна оаха дош-лой, тхой дещаш да тхо.

В. Р. Херст. Сога хала хет, вай системаш миштал лел, цар миштал болх бу, шинна а оаьл-орхь доьзаш ца хилар. Іа мел дувьачунга ладувгаш, цхьанна а дещаш тещ маьац сона. Ца-м дика кхеташу да, шаькка а мекхаш ши-ший системана разьа хилар. Цхьан кьаман мотт вьа-цаш дац вай кьамал, бакьда, дикача переводчикга гьолла а, цааш долча дещаш кхетада-ц вай. Тайп-тайпара кхеташу вай уь. Со тещ, тлеьхьа тлаьйаьла хана цхьан соама тла дугарг хилар. Цхьабакьда из хьла ха-м еза.

Н. С. Хрущев. Мадарра доа-гаш да, вай тайп-тайпара мет-тала кьамал дар. Из Іа селлар тамаш а езац хьама дац. Обществе хула гьулакхаш вай тайп-тайпара кхетадеш хил-пар бакьда. Тхо социалистический системана тлеьхьа латт, шо — капиталистический системана. Социалистический система шоашта ца тарлуш лерлх оьл, капиталистический система чоа-гьае гьулакхаш а лелачу оаьш. Тхоай социалистический система чоагьае гьулакхаш оаха лелачу: Из да из метташ тайп-тай-пара хилар. Гуш долчох, хьа-маш тайп-тайпара кхетадеш хилар, цхьана буьца юькьара мотт карабаьлац вайна. Молла-гьа юькьара цхьан метта тла-кхьа, е уьхь а вож оаьлорно ший идеолог ийта еза-е оаха тхоай, е оаш шийта. Хетачох оаха из деригдар аьнна шоан а хетач, оаш из деригдар аьнна тхона а хетач. Фу да длаьх? Уькьаьца беза-кхьа кхетам хьо, йиьза йо-ла реализм, дунен тла латташ ший система я-социалистический капиталистический, царех ма-лаьла дикагьа я кьоастае исто-рени торо дурьгьа вай аьнна ала а кхетам боллаш кьоастамаш да а декларийла да вай.

Этгара тлеьхьа дегьаьна а этга-ра низ болашагьа бола а капита-листический моьк-Американ Вла-шагкхийтатча Штаташ я. Этгара низ болашагьа бола социалистический моьк ба Советски союз. Кьоастаданза дола дещаш кьоастадарна вай низаш тла дахьитий вай, тлемца конфликт тла вага йиш йолча, герз хьа-дар сикхдериш тлемца матери-алаш йоьарен наькьаца доаьш, хьаьта вай низаш а экономика а дегьаьлоаьлгаш, халкьа ваха-ра хьал, цун куьлтура лархьарча длаьхитий вай, вешта аьлча, машаре дахаргда вай. Гьезаца а ца кьоастаьтеш, хьакьхьаца кьоастаьтеш нахага малаьла система я царна дикагьа ме-гаш. Тхо цу тайпарча позичеш-тла латт. Оаха ях: общество ший законех дегьаьлоаьлгаш я, капитализм тлеьхьа оьбье-ственни система хилар тарра, социализмна капитализмо моттиг длаьла еза зама хьа а эттай. Из са, коммунист, кара дац, из Хьа, капиталист, кара а дац. А, из объективни исто-рически процесс я. Из геттар дика длаьдониьтар Марксен Энгельсен, Ленина дегьа а доа-ладаьд, длаьх а дихьал.

Са безам бар Хьона ала, г-н Херст, Хьона гьолла Американ Влашагкхийтатча Штаташ хал-кьа ала а, Советски Союз ма-шара а машара даьра а тлеьхьа латт аьнна. Тха мекхо цлаькхьа тлом болаьбергьац, на-гахь санна цуна тла ца лате, е Американ Влашагкхийтатча Штаташ дукхьал а, е цхьабакь-кхьа мекхаш дукхьал а, Советски Союз из моьк юье уде а, е гана хуле а тлом бе уйлаш яьча, хлана аьлча, из гьу-лакх тха идеология дукхьал до-ландаш. Машарца хьама хьа-деш, кьаьхьаьш, аьх лоттае безам ба тха.

Са кьы а ала безам ба Хьона, г-н Херст, герза керда тайпаш хьадарна, тхо шун мекхаш хьалха даьнаьла. Хьанз тхота да масса оаьлор-гашьара тоаьра, лоттаьца хана хьаьдаь, ше мо кьы доац герз. Кхерам тлаьтаса яьца аз из, из аланза даргдоаьш да алхьа бакьдар да аз яьхар: тха Іаьла-тоаьш, инженераша, техникаша, болшоша хьаьдаьд вай ханара этгара дикагьа долча герз. Со-ветски Союзага я континен-таш юькьара баллистический ракеташ. Тайп-тайпара систе-маьх латта, тайп-тайпара гьу-лакхаша лархьа ракеташ я цун, еррига тха ракеташ атом-ни водородини зарьаьша кийчьертгьолаш хьаьл я. Цу тайпара, цу хьакьхьа тхоаш тлеьхьа хилар оаха длаьхьар. Нагахь санна, хьанз тлом бо-лаьла, — хьаьта из боламе тар-лургда дукхьал Американ Вла-шагкхийтатча Штаташ агрес-сий, хлана аьлча, кхьдолоа мек-каш из боламе лархьаьдери-гдар, — тлаькхьа из тлом, США-с Советски Союзан кьыча соци-алистический мекхашен хьама тоха безаш болаш еьха, амери-кански базаш тлауьлгаша мек-хий халкьаша докхьа хатар хургда. Бакьда, — шоай пача-хьаьлхьенни территория тла американыш тлемца базаш аьхьити кьаьлаьла мукьабенна правительствон йола халкьаш Іазале отта мет. Из а кхерам тлауьлгаша дац. Бакьда на-гахь санна, тлемца базаш а е-каш, цу базаш тлара Советски Союза США тоха гьерт, тхо лардала гьулакхаш лелаче дериьаргьа да. Американыш базаш нах ца баьхача мотти-гаша яьхьа яь, листта нах баьхача территория тла я уьх, тхо тещаш да, тлемца базаш тлауьлгаша м

шоай священникаш бахий-
ва Іеш хиннабац, хІаьта де-
хьона, терзаци жІаргацен
къаш шоашта карадерза-
а хиннад цар шоашца, цар
кьерчабаьб халкъах шоай

Газетий—издательствон треста кертте латгача

В. Р. Херстаца

Н. С. Хрущев даь кьамал

(Истедоалар).

ды. Цар евангели халкына ду-
таш хиннад, халкы рузкыш
шоашта дахуахаш хиннад.
Из кынал, из дах лехор дер-
ригача дуненна ховш да. Цуду-
хы халкына ды боаржабара
гулакх ла ца дувцаре дикагил
дар, бацаш латгача а лоалла
кыл латгача а наха дукхаларча
кыосаманна новкостал де-
хаш дагала а ма кхайка. Уж
дерригаш а-кхыбегаме халкы
лайна а хайна а хламаш да.
Р. Консидайн. Олимпийски
ловзарашка советски спортсме-
наша ооакха Мельбурне яхача
геттара дикача коталоний теш
вар со. Цу коталонех споржиз
жидар дукхаларча кьаста а
тхона, уж сана йолча, яхышка

Влашгилхитгача Штаташа
йохача коталонашка йемача
американашта. Цунах хетта
ала безам бар са 1964 шера
Олимпийски ловзарашта лар-
хла моттиг Москва могае дага-
м вац Хью, хласта Москва тоам
болаш керда стадион йолаш а
хилча.

Н. С. Хрущев Хьюна яйна-
ий Лужнишкарча тха ста-
дион?

Ф. Конниф. Яйнай, тхо хин-
над цига, я а я, из сов дика
гилшло. Кхо шу халхалга тхо
указха хиннаша хана, хланз
из стадион йолча моттиге масекх
кыанна кагий ценош даглар,
кхы хлама япар. Хласта хланз
геттара кхыча тайпара да цу
района сурт.

Н. С. Хрущев. Бакьда из,
стадиона дуккха а гилшлонаш
халкыя деррига а цхы шу ах
шун мара дац, хласта уж, тха
спецалисташта хетачох, Олим-
пийски ловзараш де кийтъя а
я. Тхо разза хургда Олимпий-
ски ловзарашка дакта лоацаш
бараш хыанш а баь тхойгига
гилча.

Ала дезаш да США-ра а тле-
хы, дунен тла мел долча ме-
хашкара йаламате дукха хы-
анш советски союзе оаха чу-
цаш хилар. Тха налараш хыо-
шал тлех йилла латт дика мел
болча наха. Из ала йиш яц со-
ветски нах чубита кхераш йол-
ча США-х.

В. Р. Херстен, Ф. Коннифен,
Р. Консидайне баркал оал
Н. С. Хрущевна, цо шоашча
кьамал дайтараш.

Стих ай сборник

Нохч-Палгил кийжик из-
дательствос эрши метгала ара-
хец «Оаргма телгеш» яха
нохч-Палгил поэтий стихай
сборник.

Шоай творчески болх дика
беча: боакхалгича а кьонача а
поэтий стихаш юкье яхай цу
сборника.

Массаз а Кавказа лоамашка
дакха нохч-Палгил эламага
кьам поэзия еш хиннад, цхы-
бакьда даяхача замалах
пун хинна поэзи колонизатор-
рий низ-Юдкыма кила лав-
тача цу кьаман вахар сана
гилгилане бала кодабеш яр.

Сборника дешахалхен тла
яздаь: «Колонизаторша пач-
ахыа йадалга хьенжа йохар
шоаш карадерздыа халкыш
«Шолашча а ца хкетадеш,
гебагилашча хкетадеша деза из».

Палгил халкы ашуга Деш-
ниев Бекке ший довзаш долча
иллен тла оалар:
«Юкьалт этгача берцага ка
ца боакхалхит,
Ша тхача хлакал хул дла-
дйна кил,
Качарца дукьо уст гора ма
ухийт.
Из йокьал,
Тоха ша,
Качар-дукь
Вар пачахыл!»

Накха доалара деррига а
длаакхаша метгача пачахыа
йадалга шоай Даше ешаш дола
нохч-Палгил дог длаакхаша
магнатар.

Ше мадарра дола вахар а
культура а нохч-Палгил кьа-
манна Советски йадалга делар.
Шоай йоазув, литература,
искусство хыахилар нохчий-
гилгилане, дунен халкыш лите-
ратурен искусствон доваз то-
ро а хилар цар.

«Оаргма телгеш» яхача
сборника тла я тайп-тайпара
язьаш Ахматова Раиси, Джа-
малханова Зайниде, Мамакае-
ва Махьмада, кхыбарий а сти-
хаш.

В. И. Лениных дакхыа
нохчий халкыш илленца доладу
сборник. Дегачура баьча везар
душ цу иллен.

«Тха дегай чов хыай дегача чу-
елла,
Сийрдача малхаша нах сийр-
да баьха,
Мискашча бокьо яхыш вера
хыо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхан ларах вода черьхе
сання,
Ираза вахар хыйхар ла
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.

Сийрдача малхаша нах сийр-
да баьха,
Мискашча бокьо яхыш вера
хыо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхан ларах вода черьхе
сання,
Ираза вахар хыйхар ла
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.

Сийрдача малхаша нах сийр-
да баьха,
Мискашча бокьо яхыш вера
хыо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхан ларах вода черьхе
сання,
Ираза вахар хыйхар ла
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.

Сийрдача малхаша нах сийр-
да баьха,
Мискашча бокьо яхыш вера
хыо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхан ларах вода черьхе
сання,
Ираза вахар хыйхар ла
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.

Сийрдача малхаша нах сийр-
да баьха,
Мискашча бокьо яхыш вера
хыо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхан ларах вода черьхе
сання,
Ираза вахар хыйхар ла
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.

Нисловодскера нурорташ

Кисловодск — Советски Со-
юзе белгал-яйна, наха дарба-
деца курортный город я. Шера
цхыакхаша а ха дийодац цига
лазарра дарба де а салга а
курорташка бакьша нах бо-
наш. Цунах тешарга ухк де-
ношка мича хана городе ара-
ваьннар. Салолача бешамаш-
ка, города наькышка дукха
нах хул, кьаста сайрына,
арабале. Уж бакьба вай Даш-
хен: масса а моттигашкара.
Царна юкье вайлаша тайп-тай-
пара буьцаш мотт хоз. Цига ба
доабасера: Кюр-Паржа: доуш
доабасера, Узбекстанера
боамби — кий доуш доабасе-
раш, Казахстанера а Сибире-
раш а бляшарашка пайда ца
буьцаш оаха а ца оахаш даьдача
длаьттарашка. Дашхана дукха
кыл латгача, Союзерча тайп-
тайпара заводашка, фабрик-
ашка, организацишка уьреж-
иденешка балхаш ду нах.

Исторена йовзаш дукха мот-
тигаш а Кисловодске. Хлара
иденна экскурсе бакьке дукха
нах хул моттигашка. Чоагил
дукха нах ух Кавказа боча

хыахыа хиннаша дукха а йо-
ла хенаш дагилча, айеннаша ул-
лача хозача моттиге дегил па-
мятник долча. Цу памятник
кил дошо: алапашча — яздаь
довзаш дола Кавказах лаьца

Массаз уж дагахь кхыба
Цыга мара везац цига хила:
Сай даькен мерза илли сання,
Дукха еза сына хыо Кавказ.

Цуна бира хьенжаш дукха
а а якька, сайна из везар
дег чу а долаш, аз а яздир цу-
га е-дешаш:

М. Ю. Лермонтова.
Тахан а ма-дид латгаш,
Хыо хыахыа хинна лаька лоамаш,
Лоамаш: наьха боча хинна,
Цыакьша а ца леш тхона,
Ханагара ханга хьамсаре во-
лаш,

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Хыо вусаргва даим кьона.
Хыо вивенна цхыа дй а до-
лаш,
Дукха ухаргва дй а вама,
Хыо вийна моастагил чукув-
лаш,

Массаз а я са кер чу гилгил,
Тха дег чу хыоаме поэт
волаш
Хыо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАТГУЛГОВ

Импералистий политика Юхерчен
Юкьерчен Малхбоале

Дукхача шерашка шоаш

хыа мел ду хлама кхыча, шоаш

дйалийгача пачахыалхенашта

(колонизаторашта) дйала а,

цар мукьагил хила дезаш а

хыанна колоннальни мехкий

адамаша шоай кортамукьал

бахьан долаш лоаттабу кьов-
сам шербеннаб тлеххыарча ха-
на. Хыалха колонизатораштаКаллаьта а, тлеххыа йиса а йо-
ла дуккха пачахыалхенаш яшоай мехкий кортамукьал ба-
хьан кьовсам лоаттабеш а, из-
кортамукьал якькха а. Цо йо-
хоу наьха цехи хыацарах нацозыш йолча, йохалхуш латта-
ча импералистманна килхаралард. Из лард ца йохийта герт-
шаш шоашта мотар ду импе-
риалисташа. Кьоагтадеш хы-
ахыо из дерригдунен шолла-
гил тлом хинначул тлеххыа ха-
на импералисташа ЮхерченЮкьерчен Малхбоале лела-
деша гулакхаша. Дерригачадунен адамашта гуча да, фу-
бахьан долаш цига цар дог-
доах.

Из боккха лоархлал болаш

район я тема кийчо ярген

тлом барген диллача а, руз-
кыанна йахыш из хиларга дла-
лача а. Шоай хур цудуха дора

Малхбузехьарча импералисташа

Советски Союзан халкыш де-
мократически мехкаштен ду-
хыалха кийчеш хиннаша темалархлал йолча шоай тема ба-
заш, дунен цу даьк тла ядачапачахыалхений мехкашча ек-
каш. Цудуха влашгилгелла яр

1955 шера 22 ноябре, Ирак

яхача пачахыалхен столице-
Багдаде Американ ининица-
ва влашгилгелла «Багдадскийпакт» яха, керда тема группир-
овка. Цу организацина юкьеяхар Турши, Ирани, Ирак, Па-
кистан, Англии-пхи, пача-
хыалхке. «Темах лорабарлавлашгилгелла дунен цхыан оаг-
лоархларча района барт» (реги-
ональни оборонительный со-
юз), аьнна цй тиллар цох.Кийчеш хиннаша тема кертте-
ра козырь яр, атомни бомбашча

тлом бергбола, таьна лелалаш

йолча американски авиаци.

Цул хыалхалга, 1951 шера гу-
рахыа США-и, Англии, Фран-
ции, Турши хыайар Иарбий,мехкашкен, Израиль яхача пач-
ахыалхеген, «Юкьерча малхбо-
алх командовани» яхаш тема

союз влашгилгелла вай аьнна. Из

доладараша длаакхашеш

хиннаша плана лоархлалгелла

йолча цхыан пункта тла йохар:

организацин доакыашхой декха-
рийла ба, «Темах цхыан лора-
далара дукха» шоай мехкашча

эскарш оттаде союзниашта

боько яла. Кхыча дешаьча

аьлча, США-си Англин кьоагта-
даь длаьохар Иарбий мехкаш

бедоха шоай уйла хилар.

«Фореин афферс» яхача аме-
рикански цхыан журнала тлаяздаь дар цу хыакьхыа: «Юкье-
ра Малхбоалехьара тема фе-
дара базаш кхыча, коммунистиче-
ски йодача пачахыалхенийлаьтгаел юкьгил яда Баку а,
Долнеца гилла йо а, Урале а,
Кьулбехьарча Сибиргил аа йолча, керттера советски про-
мшлени моттигаша.«Тема кийчо» яра хыакьхыа
лархлалча-м; аьннар йлаз вола-
ча США президента Эйзенхау-
ера, — дерригача дунен тла» яцЮкьерча Малхбоалел лоархла-
мелла моттиг.

США цу моттигача иштта

члоагил безам хозахата бац. Евро-
пей, Азин, Африкен-хыо кон-
тинент влашгилгелла ула израйон — пачахыалхешта юкье-
рача фюрдацин фенарчен

керттера наький юкь я.

«Юкьера Малхбоале», аьн-
надар, Эллер яхача аме-
рикански контр-адмирало — дер-
ригача дунен кьоагилча тема

коталон длоагил а.

Хала хурдар кхы лоацагил

члоагил кьоагабаш Влашгил-
хитгача Штатий Юкьера

Малхбоаленара безам буьца.

Кьоацаш хиланзар уж пла-
наш. Советски Союзо длаьк-
хкар Америкага атомни гераш-
ча хинна хыалхаш. Цуна хуь-
цаделар дуненна кийчеш хин-
наша тема гулакхаш.США пачахыалхкен секре-
таро Даллеса, кхыча пача-
хыалхенашарча гулакхаш сена-
тоски комиссе 1956 шера

февраль бетта ше кьамал деш

аьннар, — «1953 шера цу рай-
оне гилла ше хиннаша хана,
географически хыакьхыа из ул-
лаш йола моттиг лархлалча,
Юкьера Малхбоале, тема кий-
чо яра члоагилча лоархлалчакорайр шийна... Из район, —
аьннар Даллеса, — иштта

боьккха лоархлал болаш я цун

рузкыа бахьан долаш а».

Даллеса «рузкыа» яха

дош — Юкьерча Малхбоалера

мехкдаьта дар.

Брумэн — уайт яхача, Ан-
глийски парламента члене аьн-
надар, 1956 шера февраль бет-
та, палате общин ше кьамалдеша хана, — фуд Англена Юкье-
ра Малхбоалера эшар, аьннашийга хайтгача: «Из, мехк-
даьтта да. Тхо Юкьерча Малх-
боален мехкдаьтта дерхлал а

да, хурт а да из дерхлал».

Тема хыакьхыа из боккха

лоархлал болаш хилари, цига-
ра мехкдаьттен ший да Малх-
бузехьарча, йокьхача пача-
хыалхенаша Юхерчен Юкье-
ра Малхбоалера лехари, цар

дог доахар.

Цьаьдолча лоархлалашка

хыекхача Юкьерча Малхбоале

доал, дерригача капиталистиче-
ски мехкий долчох 75 процентмехкдаьтта. Цу районе вла-
шгилгелла яр ший английски,
цал французски, 22 американ-
ски мехкдаьттай компанеш.

Сено гилаьз Малхбузехьара

мехкдаьттан магнатар кьаста-
ча цу района рузкыа?Цьаь-дале, цигара скважи-
наш мехкдаьтта дукха луж яСША, хлара скважино дийна-
ча 4920 литр совгил мехк-
даьтта мара лаш, Персидски

залива районерча, хларане

793800 литр гаргга лу.

Шолаьгил-дале, из кертте-
ра а да-кха — укьзарча кьа-
мек болхлой (арбий), амери-
кански нефтиникашта телачул

дуккха а кьезагилча алапех

боькх бе разза хул.

«Арамко» яхача промыслаш-
ка мехкдаьтта доакхача болх-
лочо — йарбечо 16 сахьата баь-
чох балхал 1 доллар гаргга ала-
лий доакхке из, США нефтин-
ко доакхачун 6-гил даька ма-
ра да. Цунагил фу хул аьлча,

США-рча мехкдаьттан тоннах

ший длабод мах 11 долларча

гара кьоацаш хулача, Персидски

заливерча мехкдаьттан тон-
нах цхыа доллар гаргга (70

цент) мара долац.

Кьозалар-дале, Персидски

заливера доакхка мехкдаьтта,

шийгил длабодча маьха дай

хиларгил а, кхыча пачахыал-
хенашка доакхаш хилча дунентла лелаш болча юкьерча маь-
хаш доакхаш хиларгил а, моно-
полисташа хлара тоннах 400процент пайда хул. 400 про-
цент из баьхан долаш-м капи-
тало фуннагил а дергда.Ше дла мел боакхача кога-
ча тлех-тлехгил йаламате

докхий толамаши говзалаша

а йохаш, кхыча мехкашча ма-
шаре яха а гертшаш хыайо-
гил а Советски Союз. Тлех-
тлехгилча бляхгилгил хулаш,

хозлуш коммунизмага бодаш

бола Советски мохк капитали-
стически мехкашча даьча ада-
машта бола хыокхам ба. Цун

наьк тла даьннад Европани

Азин мехкашкар дуккха а ада-